

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕНАЛЕЖНОГО ВИДАЛЕННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ВІДХОДІВ НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНИ

Волкова А. В., Проскурова Я. О., Мелашенко П. О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Вступ. Проблема поводження з фармацевтичними відходами (ФВ) була насущною завжди, але особливої актуальності вона набула протягом останніх років у зв'язку зі зростанням споживання лікарських засобів (ЛЗ) населенням. ФВ мають свою специфіку і належать до небезпечних відходів, які створюють загрозу для навколишнього середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними, у тому числі і при видаленні. До групи ФВ належать і неякісні ЛЗ, включаючи з вичерпаним терміном придатності; незареєстровані, крім випадків, передбачених чинним законодавством України; фальсифіковані ЛЗ. На сьогодні доведеним є негативний вплив на флору і фауну ЛЗ, які були неправильно утилізовані. Особливо варто зазначити негативний вплив на екосистему антибактеріальних, антисептичних та хіміотерапевтичних ЛЗ, неналежне видалення яких веде до найбільш тяжких наслідків для навколишнього середовища і здоров'я людини.

Мета дослідження полягала у проведенні аналізу національного законодавства та розробці пропозицій щодо запровадження системи належного видалення непотрібних ЛЗ населенням. У процесі дослідження були використані аналітико-порівняльний, системний та логічний методи.

Основні результати. За результатами аналізу положень діючого законодавства України визначено, що ЛЗ, які не підлягають подальшому використанню, набувають статус «відходи» і надалі передаються для утилізації чи знешкодження суб'єктам господарювання, які мають відповідні ліцензії на здійснення такої діяльності. Ці правила затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я від 24.04.2015 р. № 242 «Про затвердження Правил утилізації та знищення лікарських засобів» і є обов'язковими для усіх

суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність, пов'язану з обігом ЛЗ. Таким чином, поводження з ЛЗ, які не підлягають подальшому використанню, урегульоване для суб'єктів господарювання, пов'язаних з обігом ЛЗ. Однак, дане питання не має регулюючих норм на рівні кінцевого споживача – населення. І проблема наявності залишків ЛЗ у населення стає все більш актуальною, оскільки значна частина ЛЗ використовується поза межами лікувальних закладів охорони здоров'я. Разом з тим, населення непроінформоване щодо небезпек, пов'язаних з ФВ, не має інформації стосовно належних методів знешкодження непотрібних і протермінованих ЛЗ. Окрім цього, недосконала законодавча база на сьогодні не забезпечила умови для прийому ФВ у населення, з метою подальшої передачі до суб'єктів господарювання, які мають ліцензії для здійснення діяльності з утилізації та знищенню небезпечних відходів.

За результатами аналізу міжнародного досвіду поводження з ФВ та даними власних попередніх досліджень, нами запропонований комплекс заходів щодо вирішення проблеми неналежного поводження з ФВ у домогосподарствах, який можна розподілити на рівні:

1. Національний рівень: розробка оптимальної мережі щодо видалення непридатних ЛЗ у домогосподарствах країни; розробка пропозицій щодо змін нормативних документів з використанням системного підходу до збирання, утилізації та знищенню ФВ домогосподарств; створення платформи для обговорення проблем та можливостей управління ФВ домогосподарств; розробка пілотних проектів та створення умов для апробації методів і технологій управління ФВ домогосподарств.

2. Рівень суб'єкта господарювання: підвищення рівня обізнаності та поінформованості громадськості щодо ризиків, пов'язаних з неналежним видаленням непотрібних ЛЗ; підвищення рівня обізнаності фармацевтів щодо підходів «зеленої фармації» для забезпечення зменшення негативного впливу ФВ на навколишнє середовище на кінцевих етапах – етапах споживання та видалення ЛЗ; надання додаткової інформації в інструкції або на

загальнодоступному ресурсі щодо утилізації та видалення непридатних ЛЗ у домогосподарствах; інформування щодо шляхів належного видаленням непотрібних і протермінованих ЛЗ.

3. Рівень кінцевого споживача: підвищення рівня обізнаності щодо раціонального використання ЛЗ.

Отже, першочерговим кроком у вирішенні проблеми неналежного видалення ФВ можна визначити внесення змін до національного законодавства, адаптування та впровадження міжнародних стандартів з метою спрощення вимог до поводження з ФВ, знищення та утилізації яких не потребують наявності спеціального обладнання і можуть бути проведені населенням самостійно.

Рівень обізнаності та поінформованості громадськості про необхідність правильного поводження з ЛЗ можливо підвищити шляхом активної підтримки даного комплексу заходів суб'єктами господарювання та суспільними організаціями. Пропонуємо надавати інформацію стосовно ризиків, пов'язаних з неправильним використанням ЛЗ, та зазначати в інструкції для медичного застосування ЛЗ додаткову інформацію щодо можливої утилізації даного непридатного ЛЗ пацієнтом.

Висновок. Підсумовуючи викладене, вирішення проблеми з утилізації ФВ має бути у суспільній свідомості. Тому виникає необхідність забезпечення формування та підвищення екологічної свідомості та культури населення, його поінформованості про можливі небезпечні наслідки неналежного поводження з ФВ шляхом проведення просвітницької роботи серед населення, включення даних питань до навчальних програм під час підготовки фахівців галузі охорони здоров'я та надання необхідної інформації щодо правильного поводження з ФВ в інструкції для медичного застосування ЛЗ.